

Опанасюк Н. А.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри туризму Національного університету фізичного виховання і спорту України, перший віце-президент Туристичної асоціації України

Oranasiuk N.

Candidate of Law Sciences

Associate Professor of Tourism Department National University of Physical Education and Sports of Ukraine, the first vice president of the Tourist Association of Ukraine

**ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ПРАВОВА ПРИРОДА
ТУРИСТИЧНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ**

**ADVERTISING FORMUVANNYA TA LEGAL NATURE
OF TOURIST LAW IN UKRAINE**

Гене́за нової галузі права – це, перш за все, процес виникнення й становлення певної якості в правовій реальності. Межею генези нової галузі права є оформлення її як самостійної галузі права в національній правовій системі [1].

Отже, розвиток права і туристичного зокрема, – доволі складний, тривалий і багатоаспектний процес, обумовлений особливостями сучасного розвитку. У вітчизняній науці до зазначеної проблематики зверталися такі вчені, як А.А. Засць, М.І. Козюбра, Т.Є. Маруховська, Ю.М. Оборотов, В.Ф. Опришко, В.Ф. Погорілко, П.М. Рабінович, В.М. Селіванов, Я.М. Шевченко, Ю.С. Шемшученко, Т.П. Чубко та інші.

Вбачається, що каталізатором формування галузі права можуть бути суспільні або політичні перетворення в державі, різноманітні події та явища [1]. Факторами, що впливають на процеси трансформації системи права, є культура, традиції правового регулювання певної держави, а також процеси глобалізації. Виокремлюють такі основні фактори розвитку права, як антропологічні, культурні, економічні, політичні та юридичні [2]. Отже, актуалізація досліджень факторів розвитку права, та, як наслідок, поява нової галузі - туристичного права, пов'язана з процесом глобалізації, що впливає на усі сфери суспільного життя. Тому утворення нових галузей права і туристичного зокрема, спричинене розширенням кола об'єктів правового регулювання. Каталізатором такого розширення є виникнення на сучасному етапі

розвитку суспільства нових відносин - туристичних, які через свою соціальну значущість мають бути врегульовані правом. Наявність публічного інтересу й обумовлює появу нормативних актів, що регулюють такі відносини [1]. На сьогодні, сукупність нормативно-правових актів України, що регламентують діяльність у сфері туризму, сформували певну систему правового регулювання туризму в Україні. Зазначену систему становлять норми права, закріплені в Конституції України, законах України, указах Президента України, постановах Кабінету Міністрів України та інших нормативно-правових актах. Цю систему формують й окремі норми актів адміністративного, цивільного, господарського, податкового та інших галузей права, що регулюють відносини в сфері туризму.

Як наслідок, сформована нова галузь туристичного права являє собою систему, що затребувана сучасною практикою й наукою.

Сьогодні у вітчизняній юриспруденції загальноприйнятими ознаками галузі права виступають наступні характеристики: 1) наявність відповідної сфери суспільних відносин; 2) наявність певної єдності в цьому комплексі суспільних відносин; 3) наявність об'єктивно обумовленого інтересу в самостійному регулюванні цього комплексу відносин; 4) наявність певного специфічного методу регулювання цього комплексу відносин.

Всі ці процеси значною мірою стосуються й утворення та подальшого розвитку туристичного права як комплексної галузі.

Таким чином, сутнісні характеристики туристичного права мають прояв, насамперед, в інституційному комплексі правових норм, які регулюють складні відносини, що виникають у туристичній сфері та пов'язані з діяльністю осіб під час здійснення туристичних подорожей.

Розуміння туристичного права як юридико-доктринальної категорії не позбавлене певної складності. Ось чому дослідження туристичного права починається з визначення його місця в національній системі права. Визнаючи туристичне право однією з ланок у складних взаємозв'язках системи права, необхідно зосередити увагу на науковому обґрунтуванні самої можливості зараховувати туристичне право до елементів цієї системи у тій або іншій якості. Вирішенню цієї проблеми сприяє вибір методологічних підходів, прийомів дослідження, наукова бездоганність яких не викликала б сумнівів і повністю відповідала б традиціям української правової системи, а також нових досягнень юриспруденції в епоху постмодерну [3].

Поряд із цим наукові пошуки щодо місця туристичного права в національній правовій системі логічно підводять до висновку про туристичне право як комплексну галузь у системі національного права.

Визначення туристичного права, розкриття його сутнісних ознак супроводжуються дослідженням особливостей складу юридичних джерел цієї комплексної галузі права, які утворюють певну нормативну систему. Запропоноване автором теоретичне й праксеологічне обґрунтування формування та ідентифікації в умовах сучасності системи туристичного законодавства, наукова розробка щодо цього основних теоретичних його положень лише підсилюють наукову тезу про зародження туристичного права як комплексної галузі та необхідність подальших досліджень щодо нього [4].

Питання про виокремлення в системі права України туристичного права як комплексної його галузі до теперішнього часу є дискусійним. Однак, таке виокремлення є об'єктивно необхідним, оскільки воно обумовлене наявністю власного правового режиму, який органічно поєднує специфічні предмет, метод і мету правового регулювання.

Розкриваючи сутність туристичного права та його доктринальні ознаки, необхідно звернутися також і до вирішення проблеми його правової природи [5]. Так, за своєю правовою природою та походженням туристичне право - це велика складова в системі національного права, що має як приватно-правові, такі і публічно-правові елементи. Тобто, норми правил поведінки туристичного права формуються як на публічному (державному), так і приватному рівнях суспільних відносин, що виникають у туристичній сфері та пов'язані з діяльністю осіб під час здійснення ними туристичних подорожей.

Туристичне право через предмет правовідносин пов'язане як з провідними галузями права (конституційним, адміністративним, цивільним, кримінальним), так і з різними іншими комплексними галузями права (фінансовим, господарським, екологічним ін.), спеціальними галузями права (інвестиційним, транспортним, повітряним, податковим, бюджетним, банківським, страховим та ін.), а також міжгалузевими інститутами права тощо.

У сучасній науковій доктрині виділяють основні простори правового регулювання туристичних правовідносин:

- визначення та правове закріплення основних напрямів і методів державної політики у сфері туризму;
- правове регулювання суспільних відносин у сфері туризму;

- реалізація суб'єктивного права на туризм (через гарантування й реалізацію конституційних прав на свободу пересування, відпочинок, на відновлення і зміцнення здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб, доступ до об'єктів культурної спадщини та інших прав при здійсненні туристичних подорожей) [7];

- правове й організаційне забезпечення захисту туристів і безпека туризму (захист туристів та їх майна; безпека держави та її інтересів; безпека туристичних дестинацій; фінансова безпека суб'єктів туристичної діяльності тощо);

- державно-правове сприяння формуванню ринку туристичних послуг, зокрема, розвитку пріоритетних для держави в'їзного та внутрішнього туризму через стимулювання суб'єктів підприємництва, які надають послуги з цих видів туризму;

- правове регулювання кластерних утворень у сфері туризму як інноваційна форма розвитку регіонального туризму та, як наслідок, покращення соціально-економічної ситуації в регіонах і вирішення нагальних соціальних питань розвитку регіонів;

- сприяння державно-приватному партнерству в сфері туризму тощо.

Отже, розвиток туристичного права як комплексної галузі відбувається у площині проведення системних наукових розробок і створення умов для формування туристичного права як науки. Доктрина туристичного права, як наслідок, формується шляхом поєднання теоретичних досліджень нормативної основи цієї комплексної галузі права з практикою реалізації туристично-правових норм, що призведе до утворення науки туристичного права та навчальної дисципліни туристичного права.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Дудник Р.М. Галузева диференціація українського права: поняття, рівні і тенденції розвитку : Автореф. дис. ...кандидата юрид.наук. – О., 2016.

2. Чубко Т. Фактори розвитку права в контексті процесів глобалізації / Т. Чубко // Право України. – 2011. – № 5. – С. 286–291.

3. Оборотов Ю.Н. Традиции и обновление в правовой сфере : вопросы теории (от познания к пониманию права) : монография / Ю.Н. Оборотов.– О. : Юрид. лит, 2002. – 280 с.

4. *Опанасюк Н.А.* Концепція системи правового регулювання туризму в Україні та проблеми правореалізації / Б. І. Вихристенко, Н. А. Опанасюк // Бюлетень Міністерства юстиції України. – К. - 2012. – №№ 5-6.

5. *Опанасюк Н.А.* Туристичне право як галузь права України // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2016. - № 12. - С. 60-66.

6. *Бабушко С.Р.* Теоретичні та методичні засади професійного розвитку фахівців туристичної сфери США і Канади : дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 / С. Бабушко. – К., 2015. – 404 с.

7. *Опанасюк Н.А.* Конституційно-правові основи туризму в Україні : Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Інститут держави та права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2005. – 19 с.

Приймаченко Н. В.

старший викладач кафедри туризму
Національний університет фізичного виховання і спорту України

Prymachenko N. V.

PhD, Senior Lecturer of the Department of Tourism
National University of Ukraine on Physical Education and Sport

ОЦІНКА БАСЕЙНУ р. ДНІСТЕР, ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАХОДІВ ІЗ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ

CHARACTERISTIC OF THE BASSIN OF THE DNISTER RIVER, FOR ORGANIZATION SPORTING TOURISM

Історія розвитку Дністра. Історія Дністра як водотоку сягає в глибоку давнину. Дністер має подібну до європейських річок історію розвитку. Можна виділити етапи виникнення, розвитку та подальшої еволюції структури гідрографічної сітки басейну Дністра. Зрозуміло, що її походження і динаміка пов'язані з віком, а також з генезисом найбільшого фізико-географічного об'єкта Європи - Карпатських гір.

Розвиток тектонічних процесів на території басейну Дністра. Сучасні елементи морфоскульптури Українських Карпат сформувались в епоху кінця олігоцену - початку міоцену, так як інтенсивні тектонічні рухи сприяли підняттю території та утворенню суходолу. В Передкарпатському прогибі поява континентальних умов приходить на